

למעשה

הרב עובדיה דהן שליט"א

י"ר המועצה הדתית אשדוד ורב בית הכנסת הניכי הישיבות – בית יוסף" קרית פוניבו

"וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא ובני ישראל פרו וישרצו" (א' - ו' - ז') בעלון השבת "לאור הנר" מביא בשם הרב עזריאל יחיאל רובין בספרו "בית יער" שמקשה, מדוע ריבוי מופלא זה של העם התרחש רק לאחר פטירת השבטים? ומתרחץ על פי החשבון הבא: השעבוד הקשה נמשך שמונים ושש שנים, ולכן מרים נקראה בשם זה, על שם המרורים, כי כשהיא נולדה התחיל השעבוד הקשה, וכשיצאו ממצרים היתה בת שמונים ושש. וקשה לכאורה, הרי הקב"ה אמר לאברהם בברית בין הבתרים שבניו ישתעבדו ארבע מאות ושלושים שנה, ואיך בסוף הספיקו בשמונים ושש שנות שעבוד בלבד? אחת התשובות היא: הקב"ה גזר על שש מאות אלף מבני ישראל שיהיו בעיניו, בפועל היו פי חמשה, שהרי מהפסוק "וחמושים יצאו בני ישראל מארץ מצרים" "למדו חז"ל שיצאו משם חמישית בלבד מבני ישראל, וארבע חמישיות מהם מתו במכת חושך, א"כ בשעבוד היו פי חמשה משש מאות אלף. אם ניקח את הארבע מאות שלושים שנות השעבוד שהיו מיועדים לשש מאות אלף בלבד ונחלקם לחמש, שהרי היו פי חמשה יהודים שהשתעבדו, נקבל בדיוק שמונים ושש שנות שעבוד. נמצא, שאת נס הריבוי של ששה בכרס אחד נצרכו רק ברגע שהתחיל השעבוד, כדי שיגדל הציבור פי חמשה ויתקצר זמן השעבוד לכדי חמישית, שמונים ושש שנה, ותחילת השעבוד היה כשמתו השבטים. לכן, רק לאחר "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" אז "ובני ישראל פרו וישרצו".

(מדשן ביתך)

מאמר מרכזי הרב פנחס זרביב

יראת אלקים זה כל האדם

כתב בספר ילקוט לקח טוב חיים של תורה א (עמ' לד) הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל ביקר בגרמניה, שנים אחדות לפני השואה. איש עדיין לא שיער אז, מה עתידים בני העם הגרמני לעולל ליהודי אירופה. המדינה היתה מפותחת מאד מבחינה תרבותית וכלכלית, והיהודים חיו שם בתנאים טובים ויחסיהם עם הגרמנים היו מניחים את הדעת. במסגרת ביקורו שם, דרש ר' אלחנן בפני אברכים שלמדו בסמינר לרבנים.

בפתח דבריו הקשה: בפרשת "וירא" אנו קוראים שבתשובה לשאלת אבימלך מדוע אמר אברהם על שרה שהיא אחותו, השיב לו אברהם: "כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי". ויש להבין, מה פשר ההדגשה "רק אין יראת אלקים במקום הזה"? לכאורה המלה "רק" נראית מיותרת.

ביישוב שאלה זו אמר ר' אלחנן שאברהם רצה לומר בזה לאבימלך: הנה ראיתי דברים יפים רבים במדינתך. המדינה מסודרת יפה, מבוססת מבחינה כלכלית, התושבים מתורבתים ומנומסים, לכאורה הכל טוב ויפה. אולם רק דבר אחד חסר כאן, הבחנתי שיראת שמים אין במקום הזה. לכן הבנתי שאני ואשתי נמצאים בסכנה גדולה. אם אש התאוה תבער בקרבו של אחד מאנשי מדינתך והוא יתערר לחשוך לקחת את אשתי, אין שום סיבה שתעצור אותו מלעשות זאת. ואז הוא עלול להרוג אותי, ולקחת את אשתי. במצב כזה לא יועילו נימוסים ותרבויות, רק דבר אחד יכול לעצור את האדם במצב כזה - יראת שמים.

בדבריו התכוון ר' אלחנן לרמוז על הסכנה העלולה לצמוח מגרמניה, אף על פי שנחשבה באותה עת למדינה מפותחת ומסודרת, כאמור לעיל, תלמידי הסמינר לרבנים הופתעו לשמוע דברים קשים כל כך, והתקשו להאמין שמדובר בארצם הנאורה. אולם משחלפו שנים מועטות, התאמתו הדברים להפליא. המדינה המתורבתת הזאת הוציאה מקרבה בני בליעל, חיות טרף נוראות, אשר הרגו ללא רחם ששה מליון יהודים חפים מפשע. ר' אלחנן, בעיני הבדולח של גדול בתורה, ראה זאת. (הדברים מובאים מתוך ספר "אור אלחנן" ח"ב).

למדנו כאן יסוד גדול: יראת שמים היא המפתח לשליטת האדם על יצריו האפלים ועל תאוותיו. רק על ידי יראת שמים אפשר להגיע לאיפוק ולריסון, ולהנמנע מלעשות את כל אשר מתחשק לאדם לעשות. ר' אלחנן וסרמן זצ"ל עצמו מרחיב את הדיבור בענין זה, ודבריו הובאו בספר "קובץ מאמרים" שבו נקבצו מאמריו. הוא פותח את דבריו שם בהגדרה חריפה מאד: יראת שמים אינה סתם תוספת מעלה באדם, אלא מי שיש בו יראת שמים הוא ראוי לתואר אדם, ומי שאין לו יראת שמים אינו אדם? נמחיש את דבריו על ידי דוגמא מעולם הצומח. לעצי פרי ולאילנות סרק ישנן תכונות רבות משותפות: הם נותנים צל, מייפים את הסביבה, אפשר לטפס עליהם ועוד. בכל זאת לעץ פרי יש מעלה שאין לאילן סרק - הוא גם נותן פירות. כל אחד מבין שהמעלה של נתינת פירות היא אינה "עוד מעלה" שיש לעץ זה, אלא היא כל מהותו. אילו לא היו עצי הפרי נותנים פירות, הם היו ממש אילני סרק. גם האדם יש לו תכונות ומעלות רבות, אך מעלת יראת שמים עולה על כולם. עם יראת שמים הוא אדם, ובלעדיה הוא אינו ראוי לתואר זה.

המשך בעמוד הבא

חדש ניתן לשמוע את שיעורי הרב פנחס זרביב שליט"א בקול הלשון 0722741111

המשך מעמוד קודם

המקור להגדרה זו הינו פסוק מפורש: "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם" (סוף קהלת). הסברם של דברים, אומר ר' אלחנן, הוא על פי הזוהר על הפסוק "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". המלה "נעשה" אומרת דרשני: הרי הקב"ה ברא את הכל לבדו, מדוע אם כן נאמר כאן "נעשה בלשון רבים"? (עיין רש"י שם). אומר הזוהר הקדוש, שרצה הקב"ה שהאדם יהיה מורכב מכל בעלי החיים שבבריאה. לפיכך כאשר בא הי לברוא אותו, הוא קרא לכל הברואים ואמר לכל אחד מהם לתרום תכונה מתכונותיו לאדם. לכן נאמר "נעשה אדם", כי כולם היו שותפים בבריאתו.

נמצא, איפוא, שהאדם מורכב מטבעו של הארי ומתכונת הנמר וכן מכוונותיהם של כל החיות, הבהמות, העופות, השרצים והרמשים ועוד. לכאורה יש כאן חיה רעה נוראה, הכוללת בתוכה את כל הטבעיים הנוראים של החיות הרעות ביותר. ולא עוד אלא שליציירה המורכבת הזאת נוסף דבר שאינו נמצא אצל כל שאר בעלי החיים, הדיינו כח הדיבור, כאשר הכל מצטרף יחד, עלול היצור שישמו אדם לתכנן לארגן ולבצע את הדברים הנוראים ביותר.

נשאלת, איפוא, השאלה: מהי השלשלת שבה אפשר לקשור ולרסן את היצור הנורא הזה? כי אם חיה טורפת אחת צריכים לקשור בשלשלאות של ברזל, כמה שלשלאות ידרשו כדי להשתלט על ה"חיה" הנוראה הזו? אומר ר' אלחנן: אמנם כן, כשברא הקב"ה את האדם הוא ברא בודאי גם את השלשלת לקושרו לבל יחריב את העולם. ומהי השלשלת הזו? יראת האלקים, אשר רק בכוחה לעצור את האדם לבל יהיה כחיה טורפת. זולתה אין כל אמצעי אחר לבלום את כח התאוה של האדם, המורכב מטבע כל בעלי החיים: גם אם אדם יהיה חכם גדול, לא תעמוד לו חכמתו כאשר יתקוף אותו היצר. עתה נבין היטב את דברי אברהם אבינו: "רק אין יראת אלקים במקום הזה - והרגוני על דבר אשתי".

מה מאושרים אנו שזכינו להתחנך על ברכי התורה, חינוך המחדיר לאדם יראת שמים מילדותו. לא בכדי פותח הרמ"א את שולחן ערוך אורח חיים בדברי הרמב"ם בספרו "מורה נבוכים": "שויתי ה' לנגדי תמיד" הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים. מהו הכלל המלווה את הצדיקים במשך כל ימי חייהם? "שויתי ה' לנגדי תמיד", וממשיך הרמב"ם: "כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשישבתו ותנועותיו ועסקיו לפני המלך הגדול" - דבר טבעי ומוכן מאליו הוא, שהתנהגות האדם בעומדו לפני המלך, היא שונה מהתנהגותו כשהוא בביתו. "כל שכן כשישיש האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלווה כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה מעשיו, כמו שנאמר יאם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו, נאום ה', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד ה' יתברך ובושתו ממנו תמיד". עד כאן דבריו.

למדנו כאן על רגל אחת מהי יראת שמים, הידיעה שה' רואה את מעשינו והפחד והבושה ממנו יתברך. ומהו אנו יכולים גם ללמוד כיצד רוכשים יראה, על ידי שינון מתמיד של הידיעה שה' רואה את מעשינו בכל עת. שינון ידיעה זו היא עבודה גדולה וקשה, כי האדם מטבעו פוחד רק מדברים שהוא רואה או שומע, אבל הידיעה שהי רואה אותו אין בה כדי להפחידו באופן טבעי.

דברים אלה אמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו, כאשר בקשו ממנו ברכה לפני מותו. בגמ' במסכת ברכות (כח:): מסופר שהוא ברח אותם: ויהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם". שאלוהו תלמידיו: "רבינו, עד כאן? מפרש רש"י: בתמיהה, כלומר ולא יותר מבשר ודם! להם היה נראה שבנקל אפשר להגיע למדרגת מורא שמים שהיא כמורא בשר ודם. אבל ריב"ז השיב להם: "ולוא! תדעו - כשאדם עובר עבירה, אומר: הלואי שלא יראני אדם". כלומר, הלואי והיתה היראה שלנו מהי שווה לפחד מאדם. במציאות אנו רואים שאדם עובר עבירה ומתבונן מיד אם ראוהו בני אדם, בה בשעה שהקב"ה בודאי רואה אותו ועל כך אין הוא חושב כלל.

ידוע הסיפור אודות ה"חפץ חיים" שנסע פעם בעגלה. כאשר הבחין העגלון בערימת חציר המונחת באמצע שדה שבצד הדרך, עצר את העגלה וירד על מנת לקחת את החציר עבור סוסו. כאשר קרב אל הערימה והתכופף להרימה, קרא ה"חפץ חיים" לעברו: "רואים!". לשמע הקריאה נמלט העגלון על נפשו וחזר אל העגלה. כאשר הגיע אל העגלה, השקיף לעבר השדה וראה שהיא ריקה מאדם, ויצא לנסות מזלו שנית. ושוב קרא ה"חפץ חיים" "רואים!". כך חזר הדבר פעמים אחדות, עד שהעגלון התיאש ויצא לדרך מבלי לקחת את הערימה.

בדרך שאל העגלון את ה"חפץ חיים" כיצד הוא מסביר את העובדה שה"חפץ חיים" ראה שרואים אותו, ואילו הוא לא הבחין בשום אדם! אמר לו ה"חפץ חיים": גם אני לא ראתי אדם, התכוונתי לומר לך שרואים אותך מן השמים.

תפקידנו הוא לעמוד תמיד על המשמר ולהכריז לעצמנו: "רואים" ככל שנצליח להסתגל למחשבה שהי "צופה ויודע סתרינו", כך תרבה יראת שמים שלנו. כאשר חיינו יהיו חיים ישיש בהם יראת שמים, יהיה לנו כח לשלוט על יצרנו ולהתגבר על תאוותינו. או אז נהיה ראויים לתואר "אדם", כי יראת שמים זה כל האדם.

נדרף שהוא רודף

ויש להוסיף מש"כ הרב פינקוס זצ"ל תפארת שמשון • מאמרים ויאמר אֵל עֲמוּ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ... וְהִזְהָרְתָּ פִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֶף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ (א, ט-י)

פרעה הפך את עם ישראל מנדרף לרודף

כדי להבין מה היתה מטרת פרעה בינאום" זה שנשא לפני עמו, נקדים הקדמה.

ידוע בעולם המושג של 'רודף' ו'נדרף' הרודף הוא זה שמבקש להציק, להזיק ואף להרוג את הנדרף, והנדרף הוא המסכן, זה שרודפים אחריו להרע לו.

איך הנדרף מחזיק מעמד? עצם הידיעה שהוא נדרף, ההרגשה הזו שהוא מסכן - נותנת לו כח להחזיק מעמד ולסבול את ייסוריו.

אדם שהלווה לחבירו מאתיים שקל וחבירו כופר הכל, מה חושב לעצמו אותו מלווה מסכן? כדאי להפסיד מאתיים שקל רק בכדי להרגיש שאני צודק והוא

גנב. עצם הידיעה שהוא מסכן נוסכת בו כוחות.

בשואה האיומה, זה היה אחד מהדברים שהחזיקו את היהודים. ההרגשה שהם הנדרפים והגרמנים רודפים אותם ללא שום הצדקה. כל העת הם חיו בתקוה:

יבוא יום שכולם יראו עם מי הצדק. העולם כולו יכיר בעובדת היותנו נרדפים.

עתה נבוא לבאר את תוכניתו השטנית של פרעה.

פרעה רצה לשעבד את עם ישראל ולדכאם עד עפר, להכניסם לגלות אמיתית של גוף ונפש. אם היה פשוט לוקח אותם ומתחיל לרדות בהם, הגלות לא

היתה קשה מנשוא, מפני שהיהודי תמיד היה מרגיש נדרף, הוא היה יודע היטב שהוא צודק והמצרי הרודה בו הוא מנוול, ועצם ידיעה זו, כאמור, היתה נוסכת בו

כוחות עצומים, תקוה לעתיד טוב יותר.

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

מה עשה פרעה? כמו שאומרים בהגדה, "וירעו אותנו מצרים" - הם עשאונו רעים, מושחתים, וכלשון ה'בית הלוי' בפירושו על פסוק זה: "התחכם להציע לפני השרים יועצי המלוכה רשעת בני ישראל, וכי תכונת לבם לא טוב, וכי אין אמון בהם לא בענייני כלל המדינה ולא בעניינים הנוגעים למצריים בפרט".

פרעה נשא נאום לאומה המצרית, ואמר כך: אתם רואים את היהודים שמסתובבים בינינו? דעו לכם שהם מחייכים לנו, ושבע תועבות בלבם. הם פשוט מחכים ליום שיוכלו לנשל אותנו מאדמתנו, "והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ". והוא המשיך בהתלהבות: הנה הוצאנו את יוסף שלהם מבית האסורים ומינינו אותו משנה למלך, ומה הוא עשה? אסף את כל הכסף של מצרים אליו [כמו שאומרים על החרדים...], הושיב את משפחתו במדינתנו על מנת לפרנסם על חשבוננו! דעו לכם שהם רודפים. יום אחד הם יתפסו את בנינו הקטנים וישחטו אותם... ממש פחד פחדים!...

כולנו מכירים את המעשה המובא בחז"ל, שבנו בנין והיתה חסרה לבנה, תפס מצרי תינוק יהודי והכניסו בבנין במקום הלבנה. והנה, כל השומע סיפור זה מתקומם וזועק: איזו נבלה! חסר לך לבנה ואתה מניח במקומה ילד?! הרי זו אכזריות שאין כמותה! אך האמת שזה לא היה נראה כך. למרות שלא הייתי שם, מ"מ על פי דברי חז"ל נוכל לצייר לעצמנו מה התרחש שם. פרעה אמר לעמו: דעו לכם, אם רח"ל הם יפסיקו לרגע את העבודה - כולנו אבודים. זה מסכן את הילדים שלנו, ישחטו את כולם. לכן, בשום אופן אל תתנו שדבר כזה יקרה, שיהודי חלילה יפסיק לעבוד, כי אז הסכנה הנשקפת לנו עצומה! ואז, כאשר התברר שחסרה לבנה והיהודי עלול להפסיק לעבוד, אמר הנוגש המצרי לעצמו: הנה, הוא כבר מתחיל למרוד בנו, תיכף הוא יהרוג אותי ואת חבריי... מיד הוא נטל תינוק יהודי, ועם חיוך גדול על הפנים הכניסו לתוך הקיר, כאשר הוא נוזף ביהודי הרועד: 'מחר תדע שלא לעשות קונצים'!... הם הפכו את הרודף לנרדף, עשו את עם ישראל לעם של רודפים.

היטלר הפך את היהודים לרודפי האנושות

לא רק פרעה נהג כך. במשך כל הדורות זו היתה שיטתם של שונאי ישראל, להפוך אותנו לרשעים, לרודפים. דוגמא לכך הוא היטלר ימ"ש. הוא כתב ספר ובו פילוסופיה שלמה, גאונית, שהעם היהודי הם בעצם רודפי האנושות. ממילא, כל פעולה שעשה בנוגע להשמדת העם היהודי היתה - לשיטתו - פעולה להצלת העולם כולו מידי היהודים. הדברים נראים מופקעים ומופרכים? הבה ונראה מה היתה אותה פילוסופיה גאונית.

דעו לכם, שכל עבירה בכלל ורציחה בפרט הנעשים בעולם, תחילתם ושורשם בכפירה. היטלר ימ"ש דגל בשיטת האבולוציה - תורת ההתפתחות. אבולוציה פירושה, שאם היום יש לך רכב ישן מסוג סוסיתא, בעוד מליון שנה הוא ייהפך לרכב מפואר מסוג מרצדס. זו איננה בדיחה. כך טוענת שיטת האבולוציה, והיטלר דגל בשיטה זו.

אחד היסודות הגדולים ביותר של אבולוציה הוא כך: בכל אוכלוסיה יש את החזקים והחלשים, והחזקים נבנים ומתחזקים על חשבון החלשים. רואים זאת בג'ונגל: בתוך עדר שלם של צבאים ישנם חלק חלשים וחלק חזקים. ואיך העדר מתפתח, ע"י שבאופן טבעי החלשים מתים מחמת מחלות או מחמת שהחזקים הורגים אותם. ע"י החזקים מתחזקים, וכך העולם מתפתח. כלומר, עצם הגידול של העולם, עצם ההתקדמות של העולם - בנוי על סילוק החלשים וקידום החזקים.

עתה נתבונן, מי נגד שיטה זו? אדם שהוא מוסרי, בעל מצפון. המצפון אומר: אם הוא חלש, במקום להרוג אותו, אדרבה, תרחם עליו ותחזק אותו, תאשפו אותו בבית חולים, תעניק לו טיפול מסור, וכך תציל אותו, הוא ימשיך לחיות.

ומי הם תופסי דגל המצפון בעולם? כמוכח, העם היהודי ותורתו. נמצא, שבעצם הם הורסים העולם, כי אין לך דבר שהורס את העולם כמו המצפון. לחלש יש מחלה, במקום להרוג אותו ולסלק אותו כדי שהגזע העליון יוכל להתקדם, מה עושים היהודים הללו? עוד בתי חולים, עוד חסד. זהו הרס של העולם!

לכן, מסיבה זו, בנה היטלר ימ"ש מערכת שלימה שכל מטרתה היתה השמדת היהודים. הוא כביכול בא להציל את העולם. זו היתה הגאונות שבשיטתו: הוא עשה מהיהודים רודפים. רק כך ניתן לבנות מחנות השמדה ולהרוג כל כך הרבה יהודים, ע"י שמכריזים עליהם שהם רודפים, וממילא לכל אחד מותר להרוג רודף.

שינוי קיצוני מכח מעשה של יחיד

אמנם, לא פרעה ולא היטלר הצליחו להשיג את מטרתם, משום שאמנם הם הצליחו לשכנע את בני עמם שהיהודים הם רודפים, אבל היהודים עצמם ידעו וידעו היטב מי כאן הנרדף. אך קורה לפעמים, שהאדם עצמו בתוך מצפונו מתבלבל ושוב אינו יודע מי הרודף ומי הנרדף, והדברים הללו נוגעים גם לנו, במצבנו כיום.

הרב חיים בן המו שליט"א

אחד האישים היחידים בתורה שסיפור לידתם זכה לסיקור מורחב הוא משה, מי שלימים הפך להיות המנהיג של עם ישראל, המוציא אותם ממצרים, קורע את הים, נותן התורה, ואב הנביאים, וכפי שמוגדר בלשון הרמב"ם "מבחר המין האנושי", עוד טרם לידתו אחותו מרים התנבאה על כך שאימה עתידה ללדת בן שיושיע את ישראל, כמובא בגמ' (סוטה יב:): "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן", שואלת הגמ' אחות אהרן ולא אחות משה? אלא אמר רב עמרם ואמרי לה, אמר רב נחמן אמר רב, מלמד שהייתה מתנבאה כשהייתה אחות אהרן, ואומרת עתידה אימי שתלד בן שיושיע את ישראל, וכיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולו אור, עמד אביה ונשקה על ראשה, ואמר לה בתי נתקיימה נבואתך, וכיון שהטילוהו ליאור, עמד אביה וטפחה על ראשה, ואמר לה בתי היכן נבואתך? וזהו שכתוב (שמות ב-ד) "ותתצב אחותו מרחוק לדעת מה יעשה לו", מה יהיה בסוף נבואתה, כלומר לא שהיה לה ספק בהתגשמות הנבואה, אלא רצתה לדעת איך ובאיזה צורה תתגשם הנבואה.

מרים שנקראה כך על שם המרידות שאיפיינה את אותם הימים, התנבאה על אימה שעתידיה ללדת את המושיע, ואף שכנעה בכך את אביה להחזיר את אימה, וזאת על אף שאימה הייתה בת מאה ושלושים שנה, זכתה להיפקד וללדת בן שעם לידתו התמלא כל הבית אור, ואמרו חז"ל שנולד מהול, שנא' ותראת אותו כי טוב שהיה מושלם, וגם באותו היום שנולד כבר היה מדבר, כלומר יש לנו את כל הסימנים לכאורה שנולד המנהיג המושיע.

לאור דברים אלו יש להבין איך מסתדרת נבואה זו עם דברי הרמב"ם בהלכות תשובה (ה-ב) שכדרכו בקודש כותב בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, וז"ל: "אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טיפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל, שהקדוש ברוך הוא גזור על האדם מתחילת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן, אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם", ובהלכה (ג) כתב ודבר זה עיקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצווה, והנה לכאורה קשה מדברי הגמ' לעיל האומרת שמרים כבר התנבאה שעתידי להיוולד לאביה בן שיושיע את ישראל? כלומר שמושה נועד לכך עוד טרם לידתו, ובנוסף שמושה נולד מושלם? מהול? ועוד אנו רואים שעמרם שהיה גדול הדור קבל את דברי ביתו הקטנה כנבואה, והראייה שהחזיר את גרושתו, מה גם שלפי החשבון שעושים חז"ל, יוכבד הייתה בת מאה ושלושים שנה כשהחזירה, כך שמבחינה טבעית אין לה סיכוי ללדת, אלא כנראה כשהחזירה הסתמך על נבואת מרים, וזאת ועוד הגמ' בהמשך אומרת שכאשר יוכבד הניחה את התיבה בה משה הקטן ביאור, עמרם טפח על ראשה ואמר לה היכן נבואתך? וקשה מה קרה שעמרם שינה את דעתו והטיל ספק בנבואתה? ועוד יש להתבונן כמה זמן היה פרוש עמרם מאשתו, הרי אנו יודעים שאהרן היה גדול ממושה בשלוש שנים, כלומר יוכבד ילדה אותו בהיותה בגיל מאה עשרים ושבע, ומדוע התורה ראתה לנכון לציין אירוע זה? וכן את העובדה שהיא הצפינה אותו שלושה חודשים?

אלא עלינו לדעת שאין כל סתירה בין דברי הרמב"ם לגמ', באמת כל אדם יכול להיות כמשה, כמובן באופן יחסי, ומה שהתורה כתבה שמרים התנבאה וכו' היו אלו ההכנות שסייעו לנשמה כזו גדולה שתדר לעולם, שכאשר עמרם החזיר את אשתו הוא החזירה מתוך אמונה שנבואת מרים נכונה, כך שהוא עשה ליקוחין שניים על מנת ללדת את מי שיושיע את ישראל, ואכן לא עבר הרבה זמן מאז שגירשה, אלא שהתורה מדגישה שהייתה כאן הכנה מיוחדת לקראת בואה של נשמת משה לעולם, לקיחה חדשה על מנת להביא לעולם את הגואל.

לאור זאת נבין מדוע היה צורך שמושה יולד בחודש השישי וישהה שלושה חודשים בחיק אמו, כי לשלושת החודשים הראשונים יש ערך מיוחד בשמירתו בקדושה וטהרה, וגם לאחר שבתיה מוציאה אותו מהמים ואומרת בבטחה מילדי העברים הוא, מיד מרים נכנסת לפעולה ומציעה מינקת מן העבריות, כי רק פה שלא אכל מאכלות אסורות ראוי לדבר עם השכינה, כפי שנאמר עליו "פה אל פה אדבר בו".

בפרשתנו מזדקרת דמותו של המנהיג הגדול בתולדות האנושות, והוא זכה לכך לא מפני שכך נולד, אלא מפני הכוח הפוטנציאלי שלו היה עצום, אבל זה לא מספיק, מעלתו הייתה שהוא ניצל את הכוח הזה עד תום, ולכן התורה טורחת לספר על מעשיו כי רק בוכותם הוא זכה לכתר ההנהגה.

כמי שגדל בארמון מלכות ויכל לחיות חיי רווחה, פינקים ותענוגים ללא הגבלות, משה בוחר להיות נושא בעול את סבלם של העם אליו הוא שייך, וזאת גם במחיר של יציאה לגלות לארץ לא נודעת, תפיסה עולם זו ליוותה את משה במשך כל חייו, כך שגם כאשר הגיע למדיין ורואה את העוול שנעשה לבנות יתרו, והוא כשוחר צדק נחלץ לעזרתם, כך היה כאשר החל לרעות את צאן יתרו, שבשונה מכל הרועים את הצאן לקח לרעות במדבר כדי להתרחק מחשש גזל.

המדור"ר (א-לב) על הפסוק "וירא בסבלותם" שואל מהו וירא בסבלותם? ומשיב שהיה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהם, אמר הקב"ה אתה הנחת עסקך והלכת לראות בצערן של ישראל, ונהגת בהם מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך, רגישות מיוחדת מעין זו אנו מוצאים גם בסיפור המפורסם עם הגדי שברח למשה, וכאשר נוכח משה לראות שהגדי היה צמא, הרכיבו על כתפו כדי להחזירו אל הצאן, גם שם אומר המדרש, אמר לו הקב"ה יש לך סבלנות לרעות צאנו של בשר ודם, חייך, אתה תרעה את צאני, את ישראל.

הרי לנו שבעוד שאצל אומות העולם מה שלצערנו השתרבב גם אצלנו, הפרמטרים הנצרכים לבחירת המנהיג הם, שעל המנהיג להיות כריזמטי, כוחני, המציג את כישוריו מעל כל במה, שיהיו לו יחצנים ומשרדי פרסום שיפרסמו את מה שעשה ומה שהוא מתכנן לעשות, הוא צריך כושר דיבור, שתהיה לו אהדה ציבורית רחבה, לשון חד כתער כדי להחליש את המתמודדים כנגדו, וכדו'.

ואילו התורה מלמדת אותנו מהמנהיג הראשון של עם ישראל, שתכונות הנפש להם זקוק מנהיג לפי השקפת התורה הם, צניעות, ענוה, עדינות, רגישות אפילו כנגד בעלי חיים, בריחה מהשררה, ושבראש ובראשונה הוא יהיה מושל על עצמו, כדברי חז"ל על המשנה "הוא היה אומר" שקודם הוא היה, ורק אח"כ אומר, דוגמא אישית, מנהיג צריך לשרת את העם ולא להיפקד.

והנה משה על אף שההצעה להנהיג את ישראל הגיעה מהקב"ה, הוא דחה אותה בתחילה בטענה שאינו ראוי, אח"כ אולי לא יאמינו לי, אח"כ אולי יבקשו הוכחות, לאחר שהקב"ה נותן לו שלושה אותות, הוא אומר "כבד פה לשון אנוכי", ואחרי כל זאת הוא אומר אני חושש שמה אהרן אחי הגדול שהנהיגם עד כה יפגע, ורק לאחר שהקב"ה אמר לו, לא רק שאחרי לא יפגע אלא "וירא ושמה בלבו", ובנוסף אומר המדרש אמר לו הקב"ה "אם אין אתה גואלן אין אחר גואלן" אז נעתר משה לצאת לגאול את ישראל.

נמצא שכל ההשגות הרוחניות שלהם זכה משה רבנו היו אלו השגות שהשיגם בעמל רב וע"י עבודה עצמית, ולא כי כך נולד.

דווקא בתקופה בה אנו נמצאים כאשר כל כך הרבה מפלגות ונציגים מעמידים את עצמם לשררה נזכור כיצד לפי השקפת התורה נבחר מנהיג, עסקן, שעליהם נאמר העוסקים בצורכי צבור באמונה ה' ישלם שכרם.